

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 16364/2023
30.05.2024. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Драгане Миросављевић, председника већа, Надежде Видић, Марије Терзић, др Илије Зиндовића и Мирјане Андријашевић, чланова већа, у парници тужиле АА из ..., чији је пуномоћник Јелена Пецикоза, адвокат из ..., против тужене Републике Србије, Привредни суд у Београду, коју заступа Државно правобранилаштво, Београд, ради накнади штете, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гжрр 145/22 од 02.03.2023. године, у седници одржаној 30.05.2024. године, донео је

ПРЕСУДУ

ДОЗВОЉАВА СЕ одлучивање о посебној ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гжрр 145/22 од 02.03.2023. године.

ПРЕИНАЧУЈУ СЕ пресуда Апелационог суда у Београду Гжрр 145/22 од 02.03.2023. године и пресуда Другог основног суда у Београду Прр1 40/20 од 13.04.2022. године, у ставу првом и трећем изреке, тако што **СЕ ОДБИЈА**, као неоснован, тужбени захтев тужиле којим је тражила да суд тужену обавезе да јој на име накнаде имовинске штете исплати 358.278,80 динара, са законском затезном каматом од 21.08.2020. године, до исплате и **ОДБИЈА** захтев тужиле за накнаду трошкова парничног поступка.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужилца да туженој на име трошкова целог поступка исплати 46.500,00 динара, у року од 15 дана од дана пријема преписа пресуде.

Образложење

Пресудом Другог основног суда у Београду Прр1 40/20 од 13.04.2022. године, ставом првим изреке, усвојен је тужбени захтев и обавезана тужена да тужилци на име накнаде материјалне штете исплати 358.278,80 динара, са законском затезном каматом од 21.08.2022. године до исплате. Ставом другим изреке, одбијен је тужбени захтев тужилце да се обавезе тужена да тужилци плати законску затезну камату на износ главног дуга од 358.278,80 динара, за период од 04.02.2011. године до 20.08.2020. године, као неоснован. Ставом трећим изреке, обавезана је тужена да тужилци на име трошкова поступка исплати 69.000,00 динара.

Апелациони суд у Београду је пресудом Гжрр 145/22 од 02.03.2023. године, ставом првим изреке, одбио, као неосновану, жалбу тужене и потврдио првостепену пресуду у ставу првом изреке. Ставом другим изреке, преиначено је решење о трошковима поступка, садржано у ставу трећем изреке првостепене пресуде, тако што је обавезана тужена да тужиљи на име трошкова поступка исплати 42.000,00 динара. Ставом трећим изреке, одбијен је захтев тужене за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужена је изјавила благовремену ревизију, због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права, са предлогом да се о ревизији одлучи као о изузетно дозвољеној, у смислу одредбе члана 404. Закона о парничном поступку, ради уједначавања судске праксе.

Тужиља је поднела одговор на ревизију.

По оцени Врховног суда, у конкретном случају је потребно уједначавање судске праксе о одговорности Републике Србије за накнаду имовинске штете због повреде права на суђење у разумном року, услед неизвршења правноснажних судских одлука у поступку стечаја вођеним над стечајним дужником који није у већинском власништву друштвеног или државног капитала.

Из тих разлога, Врховни суд је одлуку као у ставу првом изреке донео применом одредбе члана 404. став 2. ЗПП.

Врховни суд је испитао побијану пресуду, применом одредбе члана 408. ЗПП па је утврдио да је ревизија тужене основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју Врховни суд пази по службеној дужности. Наводима ревизије туженог да побијана пресуда не садржи разлоге о чињеницама везаним за износ потраживања указује се на битну повреду одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 12. ЗПП, која није прописана као ревизијски разлог у смислу члана 407. ЗПП.

Према утврђеном чињеничном стању, тужиљи је решењем Привредног суда у Београду Р4 Ст 1853/19 од 24.01.2020. године (која је правноснажно 10.02.2020. године), утврђена повреда права на суђење у разумном року у стечајном поступку Привредног суда у Београду Ст 4155/10. Стечајни поступак није завршен, тужиљино потраживање није намирено и тужба за накнаду материјалне штете је поднета 21.08.2020. године. Решењем Привредног суда у Београду Ст 4155/10 од 22.10.2010. године, отворен је стечајни поступак над предузећем „Индустрија котрљајућих лежајева“ АД Београд, а из решења о отварању стечаја произлази да је стечајни разлог трајнија неспособност плаћања, непрекидна блокада рачуна у трајању дужем од три године. Тужиља је била запослена код стечајног дужника, пријавила је у стечајном поступку потраживање по основу неисплаћених зарада и закључком од 04.02.2011. године, јој је признато потраживање из радног односа, сврстано у трећи исплатни ред, у укупном износу од 358.278,80 динара. Према листи утврђених потраживања у стечајном поступку, тужиљино потраживање се односи на неисплаћене зараде сада пок. ББ, за период од 01.05.2004. године до 31.12.2005. године, и неисплаћене минималне зараде тужиље за период од 01.08.2001. године до

30.04.2004. године. Ово предузеће је почев од 04.10.2002. године организовано као акционарско друштво а 28.02.2005. године, регистрован је његов акцијски капитал, приватизовано је по Закону о својинској трансформацији до краја 1999. године, а поступак својинске трансформације окончан је решењем надлежног министарства 15.11.2001. године. Држави је у периоду када је ово предузеће било организовано као акционарско друштво припадало 41,5% од укупног броја акција и те акције су продате на берзи 29.07.2005. године.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су усвојили тужбени захтев, уз закључак да тужила има право на накнаду имовинске штете због повреде права на суђење у разумном року коју је проузроковао привредни суд за чије пропусте одговара тужена по основу објективне одговорности из члана 31. став 3. Закона о заштити права на суђење у разумном року. По оцени нижестепених судова, тужена је почев од фебруара 2002. године управљала предузећем преко пословодних органа именованих наведеним решењем Владе РС, па без обзира на структуру капитала, предузеће ИКЛ није био привредни субјекат независан од државе у периоду из кога потичу призната потраживања тужиле по основу радног односа. С тога се, по становишту нижестепених судова, немогућност наплате признатих потраживања по основу радног односа из стечајне масе предузећа може довести у везу са контролом државе над тужилиним послодавцем и утврђеном повредом права на суђење у разумном року.

По оцени Врховног суда, нижестепене пресуде су засноване на погрешној примени материјалног права.

Према члану 31. Закона о заштити права на суђење у разумном року („Службени гласник РС“, бр. 40/2015), странка може да поднесе тужбу против Републике Србије за накнаду имовинске штете изазване повредом права на суђење у разумном року у року од годину дана од када је стекла право на правично задовољење (став 1). Одговорност Републике Србије за имовинску штету изазвану повредом права на суђење у разумном року је објективна (став 3).

Република Србија одговара за материјалну штету насталу због потпуног или делимичног неизвршења правноснажних и извршних судских одлука, односно у стечају утврђених потраживања запослених из радног односа која су без њихове кривице остала неизвршена и у поступку стечаја вођеном над стечајним дужником са већинским друштвеним или државним капиталом, уз услов да је претходно утврђена повреда права на суђење у разумном року (Закључак усвојен на седници Грађанског одељења Врховног касационог суда од 02.11.2018. године). Наведени правни закључак допуњен је на седници Грађанског одељења Врховног касационог суда од 27.09.2019. године, тако да у погледу извршних дужника који не спадају у напред наведену категорију, већ се ради о физичким лицима или правним лицима која нису основана на бази друштвеног или државног капитала, свакако је нужно утврђивати узрочно-последичну везу, између повреде права на суђење у разумном року и ненаплаћеног потраживања, те утврђивати да је управо искључиви разлог немогућности наплате тих потраживања неадекватно поступање суда. Нужно је доказати да је дужник у тренутку покретања поступка за наплату имао довољно новчаних средстава у имовини и да је поштујући редослед исплате могао да се наплати да је суд ефикасно поступао и предузимао делотворне радње у циљу наплате прописане одговарајућим Законом о извршењу.

У конкретном случају тужила није била у могућности да наплати своје потраживање према послодавцу - „Индустрија котрљајућих лежајева“ у стечајном поступку који је отворен решењем Привредног суда у Београду Ст 4155/2010 од

22.10.2010. године. У том тренутку стечајни дужник је предузеће са већинским уделом приватног капитала, а потраживање тужиле из радног односа потиче из периода након приватизације предузећа. Сагласно пракси Европског суда за људска права (Маринковић против Србије, представка број 5353/11) Република Србија је одговорна за неизвршење пресуда донетих против предузећа са претежно друштвеним капиталом, док по пракси Уставног суда Републике Србије пропуст суда да намири потраживање признато у стечајном поступку против дужника са већинским друштвеним (државним) капиталом, представља повреду право на мирно уживање имовине зајемчено чланом 58. Устава Републике Србије (Уж 4541/2017 од 24.01.2019. године). Како према утврђеном чињеничном стању послодавац тужиле није било предузеће са већинским друштвеним или државним капиталом у релевантном периоду, погрешан је закључак нижестепених судова да у овом случају постоји одговорност тужене за предметну штету. Наиме, само уколико се ради о предузећу са већинским друштвеним или државним капиталом, тада се у односу на дуговања тог привредног друштва конституишу и посебне обавезе Републике Србије везане за заштиту права на суђење у разумном року поводом ненамиреног потраживања у висини признатог потраживања у стечајном поступку. Уредбом о престанку важења Уредбе о обавезној производњи одређених производа и пружању услуга и о условима давања на привремено коришћење средстава предузећа („Службени гласник РС“, бр. 25 од 16. јуна 1997... 43/09), на основу које је донето решење Владе РС од 07.02.2002. године, предвиђено је да се мере на основу Уредбе могу предузимати до 30. новембра 2009. године, а мере предузете на основу ове уредбе престају најкасније 31. децембра 2009. године. До истека наведеног рока Одбор је био дужан да спроведе поступак избора органа предузећа. Из наведеног следи да тужена није остваривала фактичку контролу над предузећем ИКЛ у време отварања стечајног поступка (22.10.2010. године), па стога нема објективне одговорности тужене за имовинску штету изазвану повредом права на суђење у разумном року, нити је тужила доказала да је искључиви разлог немогућности наплате потраживања неадекватно поступање суда, односно узрочно-последичну везу, између повреде права на суђење у разумном року и ненаплаћеног потраживања.

Из изложених разлога, Врховни суд је одлуку као у ставу другом изреке донео применом члана 416. став 1. ЗПП.

Тужена је успела у поступку по ревизији, па јој на основу члана 153. став 1., 154., 162. и 163. став 2. у вези члана 165. став 2. ЗПП, припадају трошкови целог поступка за парничне радње које је предузео заступник тужене. Висина је одмерена на име тражених и опредељених трошкова и то: за састав одговора на тужбу 6.000,00 динара, састав жалбе 18.000,00 динара и састав ревизије 22.500,00 динара, сагласно Тарифи о наградама и накнадама трошкова за рад адвокат.

Из наведених разлога, Врховни суд је одлучио као у ставу трећем изреке.

**Председник већа – судија
Драгана Миросављевић, с.р.**

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић